

27.12.2011/3738 KHO:2011:114

Ulkomaalainen - Turvapaikka - Kansainvälinen suojelu - Sur place -tilanne - Kääntyminen islamista - Jehovan todistaja - Uskonvakaumuksen tutkiminen - Suullinen käsittely

Diaarinumero: 2486/1/11

Antopäivä: 27.12.2011

Taltio: 3738

Suomeen puolionsa ja lapsensa kanssa tullut islamilainen turvapaikanhakija oli kertonut, että perhe joutui lähtemään kotimaastaan, koska hän oli joutunut siellä pidätetyksi kiinnostuttuaan kristinuskosta. Kirjallisen selvityksen mukaan puoliset ovat Suomessa oleskelunsa aikana liittyneet Jehovan todistajat -nimiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan ja osallistuneet alaikäisen lapsensa kanssa aktiivisesti seurakunnan toimintaan.

Islaminuskosta kääntymisestä voi seurata turvapaikanhakijoiden kotimaassa kuolemanrangaistus. Ottaen huomioon jo hallinto-oikeudessa esitetty kirjallinen selvitys uskonnon harjoittamisesta hallinto-oikeus ei ole voinut hylätä valitusta järjestämättä suullista käsittelyä. Suullisessa käsittelyssä olisi mahdollista saada tarkempia tietoja kääntymisen olosuhteista ja aitoudesta sekä siitä, miten muutoksenhakijat tulisivat kotimaassaan uskontoaan harjoittamaan ja mitä seuraamuksia siitä voisi heille aiheutua.

Edellä lausutuun perusteisiin ja ottaen huomioon myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetty selvitys hallinto-oikeuden päätös kumottiin ja asia palautettiin sille uudelleen käsiteltäväksi.

Ulkomaalaislaki 87, 88, 88 a ja 88 b § sekä hallintolainkäyttölaki 38 §

[Kort referat på svenska](#)

Päätös, jota valituslupahakemus koskee

Helsingin hallinto-oikeus 23.6.2011 nro 11/0815/1

Asian vaiheet

Maahanmuuttovirasto on 11.8.2010 hylännyt muutoksenhakijoiden (asiakasnumerot 1101050, 1101052 ja 1101055) turvapaikkaa ja oleskelulupaa koskevat hakemukset. Lisäksi virasto on päättänyt kääntää heidät Iraniin.

Hallinto-oikeus on valituksenalaisella päätöksellään hylännyt muutoksenhakijoiden pyynnön suullisen käsittelyn järjestämisestä sekä heidän valituksensa Maahanmuuttoviraston päätöksestä.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään nyt kysymyksessä olevilta osin seuraavasti:

Asian arviointi ja hallinto-oikeuden johtopäätökset

Hallinto-oikeudelle toimitettujen todistusten mukaan H on kastettu 19.6.2010, T 4.9.2010 ja he ovat liittyneet Jehovan todistajiin. He ovat osallistuneet seurakunnan toimintaan ja H on kertonut tekevänsä käännytystyötä.

Uskonnollisten vähemmistöjen on raportoitu kohtaavan Iranissa pahoinpitelyä, häirintää, vapaudenmenetyksiä ja joitakin on saanut surmansa. Islaminuskosta kääntymisestä voi Iranissa islamilaisen lain mukaan seurata kuolemanrangaistus. Iranin hallituksen suhtautumisen kristinuskoon kääntymiseen on kahden viime vuoden aikana havaittu kiristyneen ja yhä useampia kristittyjä on pidätetty ja vangittu. Viranomaiset eivät hyväksy aktiivista käännytystoimintaa (*UK Home Office: Country of Origin Information Report Iran, 31 August 2010*).

UNHCR:n kannan mukaan turvapaikkamaahan saapumisen jälkeen islamista kristinuskoon tai johonkin muuhun uskontoon kääntyneitä henkilöitä olisi arvioitava tapauskohtaisesti ottaen huomioon kääntymisen syyt, henkilökohtaiset olosuhteet ja se, miten laajasti tapauksesta tiedetään (*UNHCR Guidelines on International Protection: Religion-Based Refugee Claims, 28.4.2004*).

Valittajat eivät ole olleet kotimaassaan yhteiskunnallisesti, poliittisesti tai uskonnollisesti aktiivisia eikä heillä ole ollut ongelmia viranomaisten kanssa. H:n kertomus hänet kaappanneesta tuntemattomasta ryhmästä on jäänyt ylimalkaiseksi ja epäuskottavaksi. H on kertonut turvapaikkapuhuttelussa, että islamista luopuminen ei ole ollut helppoa, koska eri kristinuskon lahkot eivät vetäneet häntä puoleensa. T on ilmoittanut turvapaikkapuhuttelussa, ettei hän ole halukas tai valmis luopumaan islamista.

Jehovan todistajat on aktiivista julkista saarnaamistoimintaa ja käännyttämistyötä tekevä kristillisperäinen uskonnollinen yhteisö, johon valittajat ovat tutustuneet Suomeen saavuttuaan. Valittajat eivät ole olleet kristittyjä kotimaassaan. Valittajien olosuhteiden ja heidän turvapaikkapuhuttelussa uskonnollisesta vakaumuksestaan kertomansa perusteella ei ole kuitenkaan oletettavaa, että heidän kääntymisensä Jehovan todistajiksi olisi vakaata. Hallinto-oikeus ei pidä myöskään todennäköisenä, että valittajien kääntyminen Jehovan todistajiksi olisi tullut Iranissa viranomaisten tietoon. Asiassa ei ole ilmennyt perusteita olettaa, että valittajat joutuisivat kotimaahansa palautettuna tukahduttamaan identiteettiään niin, että heidän elämänsä muodostuisi tästä syystä sietämättömäksi.

Valittajat eivät ole tehneet todennäköiseksi, että heillä olisi ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuiksi kotimaassaan. Ei ole myöskään esitetty sellaisia seikkoja, joiden vuoksi olisi merkittäviä perusteita uskoa valittajien olevan todellisessa vaarassa joutua kotimaassaan kärsimään vakavaa haittaa. Valittajat eivät ole ulkomaalaislain 88 §:ssä tarkoitetulla tavalla toissijaisen suojelun tarpeessa. Valittajien kotimaassa vallitsevasta tilanteesta saatu selvitys huomioon otettuna valittajat eivät ole ulkomaalaislain 88 a §:ssä tarkoitetun humanitaarisen suojelun tarpeessa. Valittajille ei voida näin ollen antaa turvapaikkaa tai myöntää oleskelulupaa toissijaisen tai humanitaarisen suojelun tarpeen perusteella.

Ulkomaalaislain 52 §:n mukaan Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta hänen terveydentilansa, Suomeen syntyneiden siteiden tai muun yksilöllisen inhimillisen syyn vuoksi, kun erityisesti otetaan huomioon olosuhteet, joihin hän joutuisi kotimaassaan, tai hänen haavoittuva asemansa.

Perusteita oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomaalaislain 52 §:n 1 momentin tarkoittamasta yksilöllisestä inhimillisestä syystä ei myöskään ole ilmennyt.

Kun otetaan huomioon edellä mainitut ja muut asiassa esitetyt seikat kokonaisuudessaan, hallinto-oikeus katsoo, ettei oleskeluluvan epäämistä voida pitää ilmeisen kohtuuttomana ja että valittajat on voitu määrätä käännyttäväksi kotimaahansa.

Suullinen käsittely

Kun otetaan huomioon suullisen käsittelyn vaatimukselle esitetyt perusteet sekä asian käsittelyn eri vaiheissa kirjallisesti esitetty selvitys, suullisessa käsittelyssä ei ole saatavissa sellaista selvitystä, joka voisi vaikuttaa asian ratkaisuun. Näin ollen suullisen käsittelyn järjestäminen on hallintolainkäyttölain 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla ilmeisen tarpeetonta.

Hallinto-oikeuden soveltamat oikeusohjeet

Edellä mainittujen lisäksi ulkomaalaislaki 146 - 148 §

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Muutoksenhakijat ovat pyytäneet, että heille myönnetään lupa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä ja vaatineet käännyttämisen täytäntöönpanon kieltämistä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Muutoksenhakijoille on suotava mahdollisuus suulliseen käsittelyyn nykyisen tilanteensa perinpohjaiseksi selvittämiseksi.

Valituksessaan muutoksenhakijat ovat uudistaneet hallinto-oikeudessa lausumansa sekä esittäneet lisäselvityksenä Jehovan todistajien Turku-English seurakunnan 28.7.2011 antaman todistuksen, jonka mukaan perhe osallistuu aktiivisesti seurakunnan toimintaan, kokouksiin ja uskostaan kertomiseen toisille. Myös perheen lapsi toimii vanhempiensa kanssa aktiivisena jäsenenä seurakunnan persiankielisessä ryhmässä. Opetus käsittää raamatullista opetusta ja valmennusta kahtena päivänä viikossa, yhteensä 3,5 tuntia. Lisäksi muutoksenhakijat ovat esittäneet uutisointeja kristityiksi kääntyneiden entisten muslimien kohtaamasta vainosta Iranissa. Jehovan todistajien uskontokunnan erityisluonne on jätetty huomiotta asiaa ratkaistaessa. Muutoksenhakijoiden kääntyminen Jehovan todistajiksi altistaa heidät hengenvaaraan, jos heidät käännytetään kotimaahansa. Asiaa ei ole myöskään käsitelty missään vaiheessa lapsen etua arvioiden.

Merkittään, että korkein hallinto-oikeus on 29.9.2011 antamallaan päätöksellä taltionumero 2768 kieltänyt käännyttämisen täytäntöönpanon kunnes korkein hallinto-oikeus on ratkaissut valituslupahakemuksen tai asiassa toisin määrätään.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan ja tutkii valituksen. Hallinto-oikeuden päätös kumotaan ja asia palautetaan sille uudelleen käsiteltäväksi.

Kielto panna käännyttäminen täytäntöön on voimassa kunnes Helsingin hallinto-oikeus on ratkaissut asian tai sitä ennen toisin määrätään.

Perustelut

1. Sovellettavat säännökset ja muu asiaan liittyvä aineisto

Turvapaikkaa koskevan ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentin mukaan maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka, jos hän oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, ja jos hän pelkonsa vuoksi on haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun.

Toissijaista suojelua koskevan ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin mukaan maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella, jos 87 §:n mukaiset edellytykset turvapaikan antamiselle eivät täyty, mutta on esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että jos ulkomaalainen palautetaan kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa, ja hän on kykenemätön tai sellaisen vaaran vuoksi haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun.

Humanitaarista suojelua koskevan ulkomaalaislain 88 a §:n 1 momentin mukaan maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella, jos 87 tai 88 §:n mukaisia edellytyksiä turvapaikan tai toissijaisen suojelun antamiselle ei ole, mutta hän ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin takia taikka siellä vallitsevan huonon turvallisuustilanteen vuoksi, joka voi johtua kansainvälisestä tai maan sisäisestä aseellisesta selkkauksesta tai vaikeasta ihmisoikeustilanteesta.

Ulkomaalaislain 88 b §:n 1 momentin mukaan edellä 87 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusteltu aihe pelätä joutuvansa vainotuksi tai 88 §:n 1 momentissa tarkoitettu todellinen vaara joutua kärsimään vakavaa haittaa voi perustua kotimaasta tai pysyvästä asuinmaasta lähdön jälkeisiin tapahtumiin tai sellaisiin toimiin, joihin hakija on lähtönsä jälkeen osallistunut.

Ulkomaalaislain 88 b §:n perustelujen (HE 166/2007 vp) mukaan:

”Ulkomaalaislakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi direktiivin 5 artiklaan perustuva 88 b §, joka koskee kansainvälisen suojelun tarpeen ilmenemistä niin kutsutussa sur place -tilanteessa. Ehdotetun uuden pykälän mukaan perusteltu aihe pelätä joutuvansa vainotuksi tai todellinen vaara joutua kärsimään vakavaa haittaa voi perustua tapahtumiin tai toimiin, joihin hakija on kotimaasta tai pysyvästä asuinmaasta lähtönsä jälkeen osallistunut. Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole tämän sisältöistä pykälää, ja direktiivin täytäntöönpanon ja hakijan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että sur place -tilanteesta säädetään laissa.

On olemassa tilanteita, joissa kansainvälisen suojelun tarve syntyy vasta ulkomaalaisen lähdettyä kotimaastaan tai pysyvästä asuinmaastaan. Kyseeseen voi tulla tilanne, jossa turvapaikanhakijan kotimaan tai pysyvän asuinmaan olosuhteet ovat muuttuneet. Myös hakijan oma tilanne on voinut muuttua tavalla, joka tekee paluun kotimaahan tai pysyvään asuinmaahan mahdottomaksi. Hakija voi olla suojelun tarpeessa sellaisten omien toimiensa vuoksi, joihin hän on osallistunut lähtönsä jälkeen. Kyseiset toimet voivat perustua hakijan kotimaassa tai pysyvässä asuinmaassa omaksumaan vakaumukseen tai suuntautumiseen ja ilmentää sitä. Pykälää sovellettaessa on kuitenkin otettava huomioon, että jokaiselle kuuluviin uskonnon- ja sananvapauteen sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen kuuluu myös oikeus vaihtaa uskontoa tai vakaumusta tai ryhtyä poliittisesti aktiiviseksi milloin tahansa, myös kotimaasta tai pysyvästä asuinmaasta lähdön jälkeen. Kansainvälisen suojelun tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon, ovatko tällaiset hakijan toimet tulleet kotimaan tai pysyvän asuinmaan viranomaisten tietoon ja miten he niihin suhtautuisivat.”

Oikeuskäytännössä on yleisesti katsottu sur place -vainoperusteista, ettei voida pitää hyväksyttävänä, että pakolaiset kotimaasta poistuttuaan omalla toiminnallaan pyrkivät luomaan perusteita pakolaisuudelle ilman, että toimet perustuvat aikaisempaan toimintaan kotimaassa. Jos sur place -toiminta kuitenkin aiheuttaa kotimaahan palattaessa todellisen vaaran, se ei synnytä oikeutta pakolaisasemaan, mutta voi synnyttää perusteen toissijaiselle suojelulle. Tämä periaate ilmenee kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelyä pakolaisiksi tai muuta kansainvälistä suojelua tarvitseviksi henkilöiksi koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä myönnetyn suojelun sisällöstä annetun neuvoston direktiivin 2004/83/EY (ns. määritelmädirektiivin) 4 artiklan 3 kohdan d alakohdasta ja 5 artiklasta.

Hallintolainkäyttölain 38 §:n mukaan hallinto-oikeuden on toimitettava suullinen käsittely, jos yksityinen asianomainen pyytää sitä. Asianosaisen pyytämä suullinen käsittely voidaan jättää toimittamatta, jos vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti tai jos suullinen käsittely on asian laadun vuoksi tai muusta syystä ilmeisen tarpeeton.

2. Asiassa esitetty selvitys

Asiassa esitettyjen kirjallisten selvitysten mukaan muutoksenhakijat ovat Suomessa oleskelunsa aikana liittyneet Jehovan todistajat -nimiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan, saaneet kasteen sekä osallistuneet alaikäisen lapsensa kanssa aktiivisesti seurakunnan toimintaan.

Irania koskevien maatietoselvitysten mukaan islaminuskosta kääntymisestä sekä käännytystyön tekemisestä Iranissa voi seurata vainoa tai epäinhimillistä kohtelua, islamilaisen lain mukaan jopa kuolemanrangaistus.

3. Oikeudellinen arviointi

Suomen perustuslaissa ja Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa turvattuun uskonnonvapauteen kuuluu myös oikeus vaihtaa uskontoa tai uskonnollista vakaumusta. Oikeus uskonnonvapauteen nauttii myös ulkomaalaislain 6 luvun mukaista kansainvälistä suojaa.

Uskonnollinen kääntyminen alkuperämaasta lähdön jälkeen saattaa nostaa esille kääntymisen todelliseen tarkoitukseen ja vakaumuksen uskottavuuteen liittyviä kysymyksiä, jotka edellyttävät kääntymisen olosuhteiden ja aitouden mahdollisimman perusteellista selvittämistä. On arvioitava, onko kotimaasta lähdön jälkeisten toimien ainoana tai tärkeimpänä tarkoituksena ollut harjoittaa uskonnonvapauden ja oman vakaumuksen mukaisesti uutta uskontoa vai onko pyritty vain luomaan edellytykset kansainvälisen suojelun saamiseksi. Lisäksi on arvioitava, mikä vaikutus näillä tapahtumilla olisi, jos muutoksenhakijat palaisivat kotimaahansa.

Ottaen huomioon jo hallinto-oikeudessa esitetty kirjallinen selvitys muutoksenhakijoiden islamista luopumisesta ja uskonnollisesta kääntymisestä sekä Jehovan todistajien seurakuntatyöhön osallistumisesta hallinto-oikeus ei ole voinut pyydettyä suullista käsittelyä järjestämättä esittämillään perusteilla hylätä valitusta. Suullisessa käsittelyssä olisi ollut mahdollista saada tarkempia tietoja kääntymisen olosuhteista ja aitoudesta sekä siitä, miten muutoksenhakijat tulisivat kotimaassaan uskontoaan harjoittamaan ja mitä seuraamuksia siitä voisi heille aiheutua.

Edellä lausutuun perustein ja ottaen huomioon myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetty selvitys hallinto-oikeuden päätös on kumottava ja asia palautettava hallinto-oikeudelle suullisen käsittelyn järjestämistä ja asian uudelleen käsittelyä varten.

Oikeusapu

Muutoksenhakijoille on myönnetty oikeusapua 22.7.2010 lukien ilman omavastuuta. Heidän avustajakseen on määrätty oikeustieteen kandidaatti Marianne Säkjärvi-Ekpa, joka on vaatinut palkkiona ja kuluina yhteensä 1 894,99 euroa.

Avustajalle maksetaan valtion varoista oikeusapulain 17 §:n 1 momentin ja 18 §:n 1 momentin nojalla oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n, 4 §:n 1 momentin ja 6 §:n mukaisena viiden työtunnin perusteella laskettuna, asian laatuun ja laajuuteen sekä suoritettuihin toimenpiteisiin nähden hyväksyttävänä palkkiona tarpeellisista toimenpiteistä 500 euroa. Kokonaispalkkioksi, joka sisältää arvonlisäveron 115 euroa, muodostuu siten 615 euroa. Lisäksi hänelle maksetaan tulkkaukskulujen korvauksena 180 euroa lisättynä arvonlisäverolla 41,40 euroa eli yhteensä 221,40 euroa. Mainitut määrät yhteensä 836,40 euroa jäävät valtion vahingoksi.

Asian ovat ratkaisseet presidentti Pekka Hallberg sekä hallintoneuvokset Anne E. Niemi, Sakari Vanhala, Eija Siitari-Vanne ja Mika Seppälä. Asian esittelijä Kai Träskelin.